

Svenska kyrkans överklagandenämnd

Beslut 1/2015		SIDA 1 (12)
Stockholm	DATUM 2015-02-12	DNR ÖN 2014/32

PARTER

KLAGANDE

Olof Fogelqvist, Lyckekullavägen 26, 429 44 Särö

Ombud: Advokaten Andreas Stenkar Karlgren, Box 123, 261 22 Landskrona

MOTPART

Domkapitlet i Göteborgs stift, Box 11937, 404 39 Göteborg

ÖVERKLAGADE BESLUT

Domkapitlets i Göteborgs stift beslut den 19 september 2014, nr 10/14, i ärende dnr 42/14/76 och delbeslut i jävsfrågan den 16 april 2014, se bilagorna A och B

SAKEN

Obehörighet att utöva kyrkans vinningstjänst

ÖVERKLAGANDENÄMNDENS BESLUT

1. Överklagandenämnden avvisar Olof Fogelqvists först i nämnden framställda jävsinvändning.
2. Överklagandenämnden avslår Olof Fogelqvists överklagande av delbeslutet den 16 april 2014.
3. Med ändring av domkapitlets beslut den 19 september 2014 tilldelar Överklagandenämnden Olof Fogelqvist en skriftlig erinran.
4. Överklagandenämndens beslut om inhibition den 6 oktober 2014, beslut nr 30/2014, ska inte längre gälla.

YRKANDE M.M.

Olof Fogelqvist har överklagat domkapitlets beslut och yrkat att Överklagandenämnden ska undanröja domkapitlets beslut och återförvisa ärendet till domkapitlet för erforderlig handläggning. I andra hand har Olof Fogelqvist yrkat att Överklagandenämnden ska undanröja domkapitlets beslut. Han har i sista hand yrkat att Överklagandenämnden ska bestämma en mildare påföljd.

Överklagandenämnden har den 6 oktober 2014, beslut nr 30/2014, förordnat att det överklagade beslutet tills vidare inte ska gälla.

Som Överklagandenämnden har uppfattat Olof Fogelqvists talan, har han gjort en jävsinvändning mot domkapitlets samtliga ledamöter, förutom biskopen, samt överklagat domkapitlets delbeslut den 16 april 2014 att ogilla jävsinvändningen mot biskopen Per Eckerdal.

Till stöd för sitt överklagande har Olof Fogelqvist anfört bl.a. följande

"Återförvisning

Genom domkapitlets handläggning av ärendet har i vart fall tre rättegångsfel skett vilka inte kan läkas i Överklagandenämnden (grova rättegångsfel).

Jäv

Domkapitlet har i sin handläggning förelagt Olof Fogelqvist att svara på frågan om hur han ser på Per Eckerdals frälsning med hänsyn till dennes uppfattning i ämbetsfrågan. Att denna fråga har blivit aktuell innebär att Olof Fogelqvists syn på Per Eckerdals frälsning är föremål för utredning och ytterst sett också påföljd. Det föreligger därmed ett sådant jävsförhållande som förhindrar Per Eckerdals delaktighet i avgörandet. Per Eckerdals handläggning av ärendet utgör därmed ett grovt rättegångsfel.

Det kan inledningsvis konstateras att Per Eckerdal på eget bevåg tagit upp ärendet till prövning, utrett ärendet och beslutat i frågan. Domkapitlet bortser från de uppgifter Olof Fogelqvist lämnat och finner att han menar att en rätt lära om prästämbetet skulle vara frälsningsavgörande. Domkapitlets beslut innebär alltså att Olof Fogelqvist bl.a. döms för att han menar att Per Eckerdal skulle gå miste om frälsningen p.g.a. sin uppfattning i ämbetsfrågan. Om detta (Per Eckerdals frälsning) har Olof Fogelqvist förelagts att yttra sig särskilt. Per Eckerdal har därmed ett sådant personligt intresse i saken att hans opartiskhet kan ifrågasättas. Redan de tre inledande frågorna i den skrift som inleder förfarandet från Domkapitlets sida ger anledning att betvivla Domkapitlets opartiskhet.

Kommunikationsprincipen och officialprincipen

I Domkapitlets avgörande hänför man sig till en digitaliserad avspelning av den predikan som kommit under Domkapitlets granskning. Denna digitaliserade avspelning har inte diarieförts eller kommunicerats med Olof Fogelqvist. Det citat från denna predikan som tagits in i tillsynsärendet läker inte felet av följande anledningar. Citatet är ett ytterst begränsat urval av predikan. Predikan måste förstås i sitt sammanhang och i sin helhet. Citatet har redigerat så att dess sammanhang förlorats. Eftersom den inspelade predikan är så avgörande i målet borde Olof Fogelqvist fått del av denna och den borde i sin helhet ha tagits in i tillsynsärendet.

Domkapitlet har i sitt beslut gjort påståenden om sakförhållanden vid sidan av en rättslig analys av händelserna. Bland annat har man gjort gällande att hans förståelse av 1 Kor 14 skulle sakna förankring i den världsvida kyrkan. Detta sakförhållande har inte Olof Fogelqvist tillåtits yttra sig över. På samma sätt har man i sitt beslut argumenterat med utgångspunkt från sakförhållanden i Svenska kyrkans lära. Dessa sakförhållanden har inte anförts eller kommunicerats med Olof Fogelqvist. Inte heller är de s.k. notoriska omständigheter vilka rätten och parterna kan antas ha kännedom om ipso facto.

Detta innebär att Domkapitlet dömt över annat och mer än vad som i behörig ordning åberopats (kommunikationsprincipen) samt att Domkapitlet inte har fullgjort sin utredningsskyldighet

(officialprincipen). Med hänsyn till instansordningsprincipen kan dessa rättegångsfel inte läkas i Överklagandenämnden.

Utredningen i ärendet

Det ska noteras att Olof Fogelqvist särskilt begärt att utfå samtliga handlingar i ärendet. Skillnaden mellan den digitaliserade kopian och det manus som Olof Fogelqvist haft har heller inte aktualiserats i kommunikationen med Olof Fogelqvist. Domkapitlets beslut innebär att man de facto bortser från det manus som Olof Fogelqvist ingivit och istället lutat sig mot ett material som Olof Fogelqvist inte haft att tillgå. Detta material har redigerats vilket framgår av att man särskiljer de två bärande meningarna i anklagelseakten med tre punkter (...). Förfarandet innebär att Olof Fogelqvist inte kunnat föra sin talan på sådant sätt som kan förväntas i en rättvis rättegång.

Hade frågan om den världsvida kyrkans och exegetikens ståndpunkt i den aktuella lärofrågan varit aktuell hade Olof Fogelqvist åberopat ytterligare bevisning till styrkande av sin tolkning av Paulus ord i 1 Kor 14. När det gäller Svenska kyrkans lära på den aktuella punkten är detta sakfrågor och inte rättsfrågor vilka måste få bemötas innan ärendet avgörs i sak.

Brott mot 31 kap 12 § Kyrkoordningen

Olof Fogelqvist vidhåller den uppfattning som han angivit inför Domkapitlet med följande förtydliganden.

Predikstolsfriheten innebär att en prästs predikan inte kan angripas om prästen efter bästa förstånd och samvete, rent och klart förkunnar Guds ord. Detta är den norm efter vilken Olof Fogelqvists predikan ska prövas. Olof Fogelqvist har utlagt 1 Kor 14:33-38 efter sitt bästa förstånd och samvete. Bibeltexten lyder enligt följande. 'Liksom överallt i de heligas församlingar skall kvinnorna tala vid sammankomsterna: de har inte lov att tala utan skall underordna sig, som också lagen säger. Om de vill ha reda på något skall de fråga sina män när de har kommit hem, för det passar sig inte för en kvinna att tala vid sammankomsten. Är det kanske från er som Guds ord har utgått, och är det bara till er som det har kommit? Om någon tror sig vara profet eller ha andegåvor skall han veta att vad jag skriver till er är Herrens bud. Den som inte erkänner detta blir själv inte erkänd.'

I den förklarande noten till v 38 i Bibel 2000 (den sista meningen) står det: 'blir själv inte erkänd' dvs. Gud skall inte kännas vid honom på den sista dagen; jfr Matt 7:23. 'Då skall jag säga dem som det är: Jag känner er inte. Försvinn härifrån, ni ondskans hantlangare!'

I sin predikan har Olof Fogelqvist inte påstått att rätt ämbetssteologi är nödvändig för frälsningen. Om man tolkar det så är det antingen ett misstag från Olof Fogelqvists sida eller så beror det på att läsaren har en bristande förståelse av den klassiska uppfattningen i ämbetsfrågan. I den mån det beror på hans oklarhet beklagar Olof Fogelqvist detta och ber om ursäkt.

Man kan däremot klandra en lära som avviker från Guds ord och den evangelisk-lutherska bekännelsen. Olof Fogelqvists lära om ämbetet och frälsningen avviker inte från Guds ord och den evangelisk-lutherska teologin. Som Domkapitlet har konstaterat har han rätt att behålla sin övertygelse i ämbetsfrågan. Olof Fogelqvist lär inte att rätt uppfattning i ämbetsfrågan är nödvändig för frälsningen.

Domkapitlet har mot Olof Fogelqvists nekande beslutat att förklara honom obehörig att utöva Svenska kyrkans vigningstjänst eftersom han brutit mot sina vigningslöften genom att han förkunnat att en viss ämbetssteologi är frälsningsavgörande. Det ankommer på Domkapitlet att utreda och styrka vad som läggs Olof Fogelqvist till last. Vad som ska bevisas är följande. - Att Olof Fogelqvist lär att rätt ämbetssteologi är frälsningsavgörande. - Att Olof Fogelqvist framfört detta i predikan i Gällinge. - Att detta varit ett angrepp på Olof Fogelqvists kommande kvinnliga kollegor.

Olof Fogelqvist har bestritt att han lärt så och beklagat om någon missuppfattat honom på detta sätt. Han har utlagt 1 Kor 14 med hjälp av den förklarande texten i fotnoten i Bibel 2000.

Ämbetsfrågan

Olof Fogelqvist vidhåller det som tidigare har anförts från hans sida angående ämbetsfrågan. Domkapitlets avgörande är ytterst motsägelsefullt. Å ena sidan ger man tillåtelse för den klassiska uppfattning i ämbetsfrågan samtidigt som man dömer ut Olof Fogelqvists uppfattning.

Detta bygger på ett grundläggande missförstånd av den klassiska uppfattningen i ämbetsfrågan. Som Domkapitlets beslut får förstås menas att Olof Fogelqvist lär annorlunda än den del av Svenska kyrkan som håller fast vid den klassiska ämbetssynen. Detta är inte korrekt.

Enligt den klassiska övertygelsen är läran i ämbetsfrågan ett särskilt bud. Det är ingen ordningsfråga hur ämbetet är utformat. De anförda citaten från Augsburgska bekännelsen artikel VII är därför över huvud taget inte tillämpliga eftersom det inte rör sig om en ordning bland andra ordningar. Inte heller handlar det om att kvinnliga präster skulle vara eller jämsställas med ogudaktiga präster som Domkapitlet genom ett *é contrario*-läsning av Augsburgska bekännelse artikel VIII försöker göra gällande.

Den del av Svenska kyrkan som håller sig till den klassiska ämbetsteologin menar att man med så tydlig biblisk lära inte kan ändra sig i frågan. Detta är själva innebörden av att man för sitt samvetes skull inte kan samarbeta med kvinnliga präster. Man kan inte gå emot sitt samvetes övertygelse om att detta är ett Herrens bud utan att förlora sin frälsning. Detta handlar alltså om den egna frälsning. För denna grupp är det en frälsningsfråga inte för de kvinnliga prästerna men för dem själva. Detta är inte och har aldrig varit en dom över dem som menar att bibeln ska tolkas på ett annat sätt.

Predikans innehåll

Predikan hölls med utgångspunkt från Guds ord och Olof Fogelqvist ger uttryck för den klassiska uppfattningen i ämbetsfrågan och denna läsning av 1 Kor 14. Det saknas anledning att tro att Olof Fogelqvist förkunnat mot sitt förnuft eller samvete. Mot bakgrund av detta kan man inte klandra Olof Fogelqvist när han håller sig till av Kyrkomötet fastslagen bibelöversättning och däri antagen notapparat.

Predikan har hållits i en församling som Olof Fogelqvist känner mycket väl. Församlingen där predikan hållits står i en obruten gammalkyrklig tradition. Predikan uppmanar till att hålla ut i den uppfattning om ämbetet som av hävd funnits i församlingen och som delas av mängden. Man ska hålla fast vid Herrens bud som ett sätt att bli kvar i Guds kärlek. Han talar om det som en frälsningsfråga för dem som har den klassiska uppfattningen. I den avslutande delen av predikan framhåller han särskilt att vi trots våra brister i att följa Herrens bud faktiskt får be om förlåtelse för våra synder och att vi då får bli kvar hos Jesus. Han vänder sig inte med en dom över dem som har en annorlunda uppfattning. Inte på någon punkt framgår det att han påstår att de som tror annorlunda skulle förlora frälsningen. Denna tystnad på den avgörande anklagelsepunkten tolkar Domkapitlet till det allra sämsta.

Olof Fogelqvist har förklarat att en anledning till missförståndet kan vara att predikan lyfts ut sin kontext. Han har emellertid känt till kontexten och de som lyssnat på honom och har därmed kunnat förvissa sig om att han inte har blivit missförstådd. Predikan är en helhet och kan inte bedömas i enskilda brottstycken som Domkapitlet gjort. Det vore att förvanska predikan. Den mening som Domkapitlet fäst särskild avsikt vid är att Svenska kyrkan genom reformen lämnat ”det här”. Denna passage återfinns inte i det skriftliga konceptet. Det är talspråk med det utrymme för missförstånd och otydligheter som sådant för med sig. Vad Olof Fogelqvist vill ha sagt är att Svenska kyrkan har lämnat Herrens bud i 1 Kor 14. Meningen är tagen ur sitt sammanhang och verkar ha lagts till ett föregående stycke utan avseende på predikans inre struktur. Domkapitlet läser här in att Svenska kyrkan skulle lämnat Jesus och hans kärlek. I själva verket avser Olof Fogelqvist inte att kyrkan har förlorat evangeliet eller att enskilda företrädare förlorat frälsningen utan att man lämnat Herrens bud i 1 Kor 14 utan avseende. Detta torde vara helt oproblematiskt eftersom Svenska kyrkan inte uppfattar detta bud som förpliktande för samfundet. Inte heller betyder detta att de som inte uppfattar bibelordet som förpliktande för samvetet skulle förlora frälsningen.

Även med Domkapitlets läsning av predikans teologi kvarstår att Olof Fogelqvist inte lär att en rätt uppfattning i ämbetsfrågan är nödvändig för frälsningen. Om Olof Fogelqvist av misstag varit så otydlig i sin förkunnelse att man uppfattat honom fel är det inte så grovt klandervärt att det föranleder obehörighet att utöva kyrkans vigningstjänst.

Han har vidare förklarat att detta inte varit ett inlägg mot sina kommande kvinnliga kollegor. Även här kan man inte döma Olof Fogelqvist mot hans nekande utan stöd i någon bevisning. Man har tolkat Olof Fogelqvist på ett sätt som han själv bestrider och till det allra sämsta istället för att som brukligt är välja den förståelse som talar till den anklagades fördel enligt principen *in dubio pro reo*.

Påföljden

Skulle man finna att Olof Fogelqvist brutit mot sina vigningslöften bör Överklagandenämnden besluta om en annan påföljd än obehörighet att utöva kyrkans vigningstjänst. Trots 36,5 år i ämbetet är detta första gången som Olof Fogelqvist anklagats för förseelser mot Kyrkoordningen. Påföljden står utan rimlig proportion till gärningen som påstås. Påföljdsbestämningen saknar grund i praxis. Påföljden bör därför i vart fall kunna stanna vid att Olof Fogelqvist tilldelas en varning i kombination med prøvotid.

För tydlighets skull vill Olof Fogelqvist understryka att varje uppsåtligt brott mot Herrens bud är en frälsningsfråga. Allt som inte sker i tro (det vill säga med gott samvete) är synd (jämför Romarbrevet 14:32). Brott mot Herrens bud är synd. Varje synd är något som vi måste få syndernas förlåtelse för. Syndernas förlåtelse är en frälsningsfråga. Det är också därför som Olof Fogelqvists predikan avslutas med understrykandet av möjligheten till förlåtelse genom Jesus."

Olof Fogelqvist har vidare anfört följande.

"Samvetsklausulen

Domkapitlet har i sitt beslut uppehållit sig kring samvetsklausulen och dess betydelse för bedömning av ärendet. Det är korrekt att det förarbete som samvetsklausulen finns intagen i utgör en rättskälla så länge den aktuella lagstiftningen är gällande.

När Olof Fogelqvist åberopar samvetsklausulen gör han inte det med utgångspunkt för att det är ett förarbete till nu gällande lagstiftning. Emellertid menar han att 1958 års Kyrkomötets beslut innehåller ett löfte om fortsatt hemortsrätt i Svenska kyrkan för de som höll kvar vid den klassiska uppfattningen i ämbetsfrågan. På det sättet har samvetsklausulen en allmän giltighet vid sidan av lagstiftningen.

I bedömningen av detta ärende har samvetsklausulen en särskild giltighet och betydelse enligt följande. Olof Fogelqvist avgav sina prästvigningslöften då samvetsklausulen var gällande rätt både enligt lagens förarbete och enligt Kyrkomötets beslut. Olof Fogelqvists prästvigningslöften hade samvetsklausulen som väsentlig förutsättning. Denna var del av det löfte som Svenska kyrkan lät Olof Fogelqvist avge. Innehållet i löftet är en reciprok förbindelse för Svenska kyrkan. Rättslig ledning för bedömningen av detta löfte får närmast sökas i avtals- och arbetsrätten. Olof Fogelqvist har rätt att kräva samma trohet mot löftet av Svenska kyrkan som Svenska kyrkan kräver av honom. Om Svenska kyrkan upphäver samvetsklausulen måste Olof Fogelqvist därför även ha rätt att dispensera sin lydnad mot kyrkans ordning i samma mått som Svenska kyrkan dispenserar sitt löfte mot Olof Fogelqvist. Det måste finnas en ekvidistans och reciprocitet i Svenska kyrkans och Olof Fogelqvists rättsförhållande med anledning av vigningslöftet. Denna grundprincip innebär att samvetsklausulen alltså är gällande i relationen mellan Olof Fogelqvist m.fl. och Svenska kyrkan. Något som bl.a. kommer till uttryck i att något förbud mot den klassiska uppfattningen i ämbetsfrågan inte har införts när det gäller de som redan är prästvigda."

Olof Fogelqvist har åberopat sakkunnigutlåtanden av professor em. Bengt Holmberg och teol.dr. Rune Imberg. Han har anfört att han drar följande slutsatser av utlåtandena. "Olof Fogelqvists predikan och angivna lärrouppfattning står i full överensstämmelse med den klassiska uppfattningen i ämbetsfråga. Både vad gäller ämbetssynen som ett gudomligt påbud och dess betydelse för frälsningen. Olof Fogelqvists exeGES över 1 Korintierbrevets 14 kap representerar en tolkning som är vanligt förekommande i den världsvida kyrkan och den moderna exegetiken. Olof Fogelqvists exeGES av texten bygger på den textvariant som Svenska kyrkan har godtagit. Det kan däremot konstateras att Olof Fogelqvist inte går så långt som vissa av de feministiska teologerna gör i sin tolkning av 1 Korintierbrevet 14. Olof Fogelqvist avslutar sin predikan med att visa att alla kan få förlåtelse för sina

synder och förklarar inför Domkapitlet att det bara är den som går mot sitt samvete i ämbetsfrågan som träffas av textens dom. Han har därför inte gjort rätt lära i ämbetsfrågan till en förutsättning för frälsningen."

Domkapitlet har i sak vidhållit sin bedömning samt yttrat följande.

"Angående yrkande om återförvisning

Domkapitlet finner inte att det i ärendets handläggning i domkapitlet förelåg någon sådan särskild omständighet som var ägnad att rubba förtroendet till biskop Per Eckerdals opartiskhet i ärendet. Domkapitlet vidhåller därför att jäv inte förelåg för biskop Per Eckerdal vid handläggningen av ärendet.

Domkapitlet inledde i februari 2014 ett tillsynsärende mot Olle Fogelqvist. Det som låg till grund för tillsynsärendet var en viss del av den predikan han höll i en högmässogudstjänst den 25 augusti 2013. Domkapitlet har i sin skrivelse till Olle Fogelqvist noggrant angett och citerat vilket uttalande i predikan som ligger till grund för tillsynsärendet. Domkapitlet har vid sin bedömning och i sitt beslut inte lutat sig mot ett material som Olle Fogelqvist inte haft att tillgå. Efter önskemål av Olle Fogelqvist utvecklade domkapitlet grunden för tillsynsärendet i april. Han upplystes då även om möjligheten att komma till domkapitlets sammanträde och han använde sig också av denna möjlighet vid domkapitlets sammanträde den 4 september. Domkapitlet har tydligt och i detalj underrättat Olle Fogelqvist om innebörden av och grunden för anklagelsen mot honom vilken utgick från en utskrift från den inspelade gudstjänsten. Han har fått tid och möjlighet att förbereda sitt försvar mot denna anklagelse. Det som låg till grund för tillsynsärendet har således kommunicerats med honom. Vid domkapitlets avgörande den 4 september förelåg tillräcklig utredning i ärendet.

Hur domkapitlet uppfattar den världsvida kyrkans och exegetikens ståndpunkt vad gäller tolkningen av Paulus ord i 1 Kor. 14 har domkapitlet endast kort och i förbigående noterat i beslutet och inte lagt som grund för sin bedömning om Olle Fogelqvist brutit mot sina vigningslöften.

Domkapitlet finner inte att det föreligger någon grund för att bifalla yrkandet om återförvisning.

Överklagandet i övrigt

Anledningen till att domkapitlet i beslutet 'uppehållit sig' kring samvetsklausulen är att Olle Fogelqvist refererade till denna i sina inlagor till domkapitlet och framförde att något förbud mot denna läroståndpunkt inte har tillkommit efter det att han prästvigdes.

Olle Fogelqvist framför i sitt överklagande att Kyrkomötets beslut 1958 innehöll ett löfte om fortsatt hemortsrätt i Svenska kyrkan för de som höll kvar den klassiska uppfattningen i hemortsfrågan. Han anför att samvetsklausulen var en väsentlig förutsättning för att han kunde avlägga prästvigningslöftena. Han menar vidare att samvetsklausulen alltså är gällande i relationen mellan honom och Svenska kyrkan vilket kommer till uttryck i att något förbud mot den klassiska uppfattningen i ämbetsfrågan inte har införts när det gäller de som redan är prästvigda.

De som har en annan uppfattning i ämbetsfrågan och som prästvigdes när den s.k. samvetsklausulen var gällande har fortfarande hemortsrätt i Svenska kyrkan. Domkapitlet har tydligt angett i beslutet att Olle Fogelqvist är tillåten att ha sin uppfattning i ämbetsfrågan. Det var inte hans uppfattning i ämbetsfrågan som var föremål för bedömning av domkapitlet i tillsynsärendet utan Olle Fogelqvists uttalande i en predikan att en viss form för prästämbetet var frälsningsavgörande. Samvetsklausulen formulerades aldrig i en lagtext och kan därmed inte heller formellt upphävas i en lag. Den punkt i samvetsklausulen som närmast skulle rört Olle Fogelqvist i hans tjänsteutövning efter prästvigningen

innebar att präst inte borde åläggas att i tjänsten utföra sådant som uppenbarligen skulle kränka hans samvete på grund av den övertygelse han hyste i kvinnoprästfrågan. Den punkten har ingen bäring på det som var föremål för domkapitlets bedömning, nämligen uttalanden av Olle Fogelqvist i en predikan att en viss form för prästämbetet var frälsningsavgörande.

Predikan är en viktig del av gudstjänsten i Svenska kyrkan. I en predikan kan prästen med insikt, omdömesförmåga och varsamhet utifrån sin uppfattning i olika frågor framföra sådana tankar och åsikter vilka av andra skulle kunna uppfattas som kritik av Svenska kyrkan, hennes tro, bekännelse och lära. En prästs predikstolsfrihet är dock inte gränslös. En präst har att hålla sig inom de ramar som vigningslöftena har ställt upp.

Domkapitlet har i sitt beslut redovisat på vad sätt Olle Fogelqvist genom att blanda samman en ordningsfråga med frälsningsfrågan förkunnat i strid med Svenska kyrkans bekännelse och lära. Vad Olle Fogelqvist anfört i sitt överklagande medför inte att domkapitlet i denna del bedömer hans handlande på annat sätt än vad som angetts i domkapitlets beslut.

Olle Fogelqvists förklaring i överklagandet att uttalandet i predikan den 25 augusti 2013 inte var ett inlägg mot hans blivande kvinnliga kollegor menar domkapitlet vara en efterhandskonstruktion av honom. Domkapitlet konstaterar därför att han har argumenterat i sin predikan på sätt som var ägnat att väcka oro hos gudstjänstbesökarna och medlemmarna i församlingen för den egna frälsningen. Domkapitlet finner således alltför att han i denna del av sin predikan har agerat i strid med Svenska kyrkans ordning.

Sammanfattningsvis står domkapitlet fast vid sin uppfattning att Olle Fogelqvist genom uttalanden han gjort i sin predikan den 25 augusti 2013 förkunnat i strid med Svenska kyrkans bekännelse och lära och i strid med Svenska kyrkans ordning. Domkapitlet vidhåller att löftesbrotten är av så allvarlig art att det motiverar en obehörigförklaring."

Olle Fogelqvist har herefter yttrat följande.

"Jäv och opartiskhet

Olle Fogelqvist vidhåller att det förelegat jäv samt att Domkapitlets agerande gör att man både på subjektiva och objektiva grunder kan ifrågasätta Domkapitlets opartiskhet. Dels genom de uttalanden som fällt i skriftväxlingen vilka har berörts tidigare och genom förbiseendena i handläggningen (jfr. Europadomstolens avgörande Sander mot Förenade kungarrike). Men därtill också att Domkapitlets opartiskhet på objektiva grunder kan ifrågasättas p.g.a. ledamöternas uttalade uppfattning i ämbetsfrågan (jfr. fallet Europadomstolens avgörande Holm mot Sverige).

Kommunikationsprincipen och officialprincipen

Olle Fogelqvist vidhåller sin talan. Olle Fogelqvist har till utredning av ärendet begärt att få samtliga handlingar som hållits emot honom och själv ingett det manuskript som hans predikan utgick ifrån. Han har inte fått tillgång till inspelningen av hans predikan.

Av Domkapitlets beslut framgår att detta vilar på den inspelning som församlingen gjorde av predikan (se Domkapitlets beslut sidan 13 och 13 femte stycket och sidan 15, tredje stycket). De bortser med stöd i denna från de uppgifter Olle Fogelqvist har lämnat. Domkapitlet anför nu att de utgått från en avskrift av en inspelning. Att döma av beslutet är detta en efterhandskonstruktion. Domkapitlet har därför undanhållit beviset för anklagelsen mot Olof Fogelqvist.

Även om de uppgifter som Domkapitlet nu lämnar skulle vara korrekt har Domkapitlet inte utrett ärendet på det sätt att det kan läggas till grund för beslut. Predikan har i sådant fall inte återgetts i sin helhet och det finns inga som helst garantier för att avskriften är korrekt.

Att Domkapitlet påstår sig ha uttalat sig obiter dictum gällande den nutida exegetiska forskningen och de stora kyrkofamiljernas förståelse av 1 kor 14 är anmärkningsvärt. Frågan om tolkningen av 1

kor 14 är inte något som ligger vid sidan om saken utan är i själva verket det som Domkapitlet och Överklagandenämnden ska pröva. Detta eftersom Olof Fogelqvist påstås ha brutit mot sina vigningslöften genom att inte förkunna Guds ord rent och klart (jfr. Domkapitlets beslut, sidan 15, stycke 3 och 5). Denna anklagelse handlar just om Olof Fogelqvists predikan är en rätt uttolkning av den aktuella texten.

Brott mot 31 kap 12 § Kyrkoordningen

Domkapitlet vidhåller i sin skrivelse den felaktiga förståelsen av ämbetsfrågan som vederlagts genom sakkunnigutlåtanden och övrig bevisning. Inte minst är de utdrag från +Bo Giertz och +Bertil Gärtners exeges av det aktuella textavsnittet viktiga. +Bo Giertz anför att den läsart som nu ingår i Bibel 2000 får man betrakta detta Herrens bud som en frälsningsfråga. +Bertil Gärtner framhåller att det är frågan om ett Jesusord som bevarats av kyrkan. Dessa ledande företrädare för den klassiska uppfattningen i ämbetsfrågan gör alltså samma exeges som Olof Fogelqvist och bibelkommissionen. Ämbetsfrågan är med den förståelsen ingen ordningsfråga.

Såväl Bibelkommissionen som +Bo Giertz och +Bertil Gärtner är tysta när det gäller frågan om detta innebär att en rätt lära om prästämbetet är ett nödvändigt kriterium för frälsningen. Deras tystnad kan inte sägas innebära ett bejakande av detta påstående. Inte heller Olof Fogelqvists predikan kan sägas innebära ett bejakande av detta påstående eftersom det inte berör frågan hur det går för de som inte har rätt uppfattning i ämbetsfrågan. Tvärtom får man förutsätta att Bibelkommissionen, +Bo Giertz och +Bertil Gärtner liksom Olof Fogelqvist menar att det bara är de som går mot sitt samvete på denna punkt som syndar. Detta är anledningen till samvetsklausulens benämning. Att uppsåtlig synd mot Herrens bud är en frälsningsfråga är självklart samtidigt som det finns förlåtelse för synden.

Domkapitlets tolkning av Olof Fogelqvist predikan leder till ett märkligt cirkelresonemang. När Olof Fogelqvist med samma ord och exeges som + Bo Giertz och + Bertil Gärtner - uttolkar 1 kor 14 avviker han från den klassiska linjen i ämbetsfrågan. Detta trots att hans uttalanden fullständigt överensstämmer med de ledande företrädarna för den klassiska linjen i ämbetsfrågan. Domkapitlet saknar dessutom utredning i denna fråga.

Slutligen anför Domkapitlet en ny anklagelse mot Olof Fogelqvist nämligen att hans uttalade varit ägnat att skapa oro hos gudstjänstbesökarna. Det finns inte stöd för detta påstående i någon utredning.

Påföljd

Angående påföljden kan det vidare konstateras att Domkapitlet i ett tidigare avgörande behandlat ett ärende av liknande slag (Göteborgs stifts Domkapitel protokoll 2002-10-10 § 172). I det ärendet gjorde prästen – i en predikan – ett uttalande att sanna Jesu lärjungar är inte kvinnliga präster och att sanna Jesu lärjungar inter deltar i deras gudstjänster. Den då aktuella prästen avviker följaktligen på denna punkt från Olof Fogelqvist och den klassiska linjen i ämbetsfrågan just på det sätt som Domkapitlet anklagat Olof Fogelqvist för. Prästen vidhöll också sin uppfattning inför Domkapitlet och det var därför helt klart att det inte rörde sig om en missuppfattning eller en oavsiktlig otydlighet. Påföljden stannade i det ärendet vid kritik eftersom utsagan skapat oro i församlingen. Domkapitlet medgav alltså rätt för den aktuella prästen att predika på detta sätt men menade att agerandet var pastoralt ovist. Någon anledning att i detta ärende gå så långt utöver vad som är Domkapitlets egen praxis på området saknas."

SKÄL FÖR ÖVERKLAGANDENÄMNDENS BESLUT

Enligt 31 kap. 12 § kyrkoordningen får domkapitlet förklara en präst obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst, besluta om prövotid för fortsatt behörighet eller tilldela prästen skriftlig erinran, om denne

1. har brutit de löften som han eller hon har givit vid vigningen,
2. har brutit sin tystnadsplikt i fråga om sådant han eller hon har fått veta under själavårdande samtal,
3. på grund av sjukdom eller av annan liknande anledning har förlorat förmågan att rätt utöva

vigningstjänsten, eller

4. genom brottslig gärning, på grund av sitt levnadssätt eller på annat sätt i avsevärd mån har skadat det anseende en präst bör ha.

I kyrkoordningen ges inga särskilda handläggningsregler för ärenden om obehörighet att utöva kyrkans vigningstjänst. Det framstår därför som naturligt att ett domkapitel beaktar de handläggningsregler som gäller för överklaganden i allmänhet också då obehörighetsärenden handläggs. Det finns emellertid ytterligare aspekter att beakta när det gäller handläggningen av sådana ärenden.

Överklagandenämnden har vid flera tillfällen tidigare konstaterat att det är av stor betydelse att handläggningen i obehörighetsärenden sker på ett sätt som tar hänsyn till den enskildes rättssäkerhet (se t.ex. nämndens beslut 27/2011 och 17/2014 med hänvisningar).

När det gäller handläggningen har nämnden slagit fast att den bör ske i enlighet med de grundläggande principer som tillämpas på det straffrättsliga området. Detta innebär att bl.a. legalitetsprincipen, presumptionen för den misstänktes oskuld och objektivitetsprincipen ska tillämpas liksom de principer som följer av artikel 6 i den Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. I artikel 6 i Europakonventionen föreskrivs bl.a. att var och en vid prövningen av en anklagelse mot sig för brott ska vara berättigad till en rättvis och offentlig rättegång (punkt 1) samt betraktas som oskyldig till dess skulden lagligen har fastställts (punkt 2). Bland särskilt angivna minimirättigheter som därvid ska tillkomma den anklagade nämns i artikeln rätten att utan dröjsmål i detalj underrättas om innebörden av och grunden för anklagelsen mot sig (punkt 3a), rätten att få tillräcklig tid och möjlighet att förbereda sitt försvar (punkt 3b), rätten att försvara sig personligen eller genom rättegångsbiträde som hon eller han själv utsett (punkt 3c) och rätten att förhöra eller låta förhöra vittnen som åberopas mot sig samt att själv få vittnen inkallade och förhörda under samma förhållanden som vittnen åberopade mot sig (punkt 3d). – Av det anförda följer bl.a. att alla uppgifter som tillförs utredningen måste dokumenteras noga och att utredningen ska sammanställas på lämpligt sätt och innehålla en sammanhållen detaljerad redogörelse avseende innebörden av och grunden för anklagelserna, dvs. närmast att jämföra med en gärningsbeskrivning i brottmål, samt att den anklagade ska ges tillfälle att yttra sig över utredningen och att ange sin inställning till anklagelserna. Som Överklagandenämnden tidigare har gett uttryck för ställs stränga beviskrav när det gäller ärenden av sådan ingripande karaktär för den enskilde som obehörighetsärenden utgör. (Se t.ex. Överklagandenämndens beslut 27/2011 och 17/2014 med hänvisningar.)

Nämnden behandlar först frågan om det har förekommit något *jävsförhållande* eller *förfarandefel* i domkapitlets handläggning av ärendet.

Om en part vill anföra jäv ska han framställa invändningen första gången han för talan i målet sedan han erhöll kännedom om den omständighet som jävet grundas på (9 kap. 6 § kyrkoordningen jämfört med 4 kap. 14 § rättegångsbalken). Olof Fogelqvist anförde jäv mot domkapitlets ledamöter, förutom biskopen, i en inlägga som inkom till Överklagandenämnden den 10 december 2014. Hans jävsinvändning framställdes därmed för sent och ska därför avvisas.

Domkapitlet har i sitt beslut den 16 april 2014 redogjort för vad som gäller i fråga om jäv för domkapitlets ledamöter, däribland biskopen. Överklagandenämnden gör i likhet med domkapitlet bedömningen att vad Olof Fogelqvist anförde inte innebär att det har förelegat något jävsförhållande för Per Eckerdal. Domkapitlets beslut i jävsfrågan ska därför inte ändras.

Olof Fogelqvist har, i enlighet med vad som redovisats ovan, gjort gällande att domkapitlet har "dömt över annat och mer än vad som i behörig ordning åberopats" och vidare att domkapitlet inte har fullgjort sin utredningsskyldighet.

Kyrkoordningen innehåller som nämnts inte några särskilda handläggningsregler för obehörighetsärenden. Som anförts ovan har Överklagandenämnden slagit fast att alla uppgifter som tillförs utredningen i ett obehörighetsärende måste dokumenteras noga. Syftet med denna handläggningsregel är att värna den anklagades rättssäkerhet. Denne ska ha rätt att få del av alla uppgifter som tillförs utredningen av andra än den anklagade själv. Även uppgifter som tillförs ett obehörighetsärende av den anklagade själv bör i analogi med bestämmelsen i 58 kap. 10 § kyrkoordningen dokumenteras noga, om uppgifterna tillför ärendet någonting av betydelse. En sådan ordning underlättar också handläggningen i överprövningsinstansen.

I förevarande fall innehåller handlingarna i ärendet inte några anteckningar från vad som sades när Olof Fogelqvist hördes muntligen inför domkapitlet vid sammanträdet den 4 september 2014. Inte heller innehåller domkapitlets beslut något referat eller någon sammanfattning av det som Olof Fogelqvist uppgav. Det framgår dock av handlingarna att Olof Fogelqvist skriftligen fått del av det som lades honom till last och att han redan inför sammanträdet hade beretts tillfälle att yttra sig över detta och även gjort det. Det framgår också av domkapitlets akt att han i en skrift daterad samma dag som domkapitlets sammanträde slutförde sin talan. Domkapitlet har yttrat att Olof Fogelqvist har fått del av allt tillgängligt material i ärendet och att det var ett tillräckligt underlag för att besluta i ärendet.

Överklagandenämnden kan konstatera att det inte finns något som tyder på att domkapitlets handläggning av ärendet i stort inte har följt den ordning för handläggningen av obehörighetsärenden som nämnden redovisat ovan. När det gäller predikans innehåll kan det konstateras att det föreligger en viss diskrepans mellan de delar domkapitlet citerar, vilka bygger på en utskrift av en inspelning av predikan, och det manus Olof Fogelqvist gett in. Olof Fogelqvist hade möjlighet att yttra sig över detta förhållande under handläggningen och senast vid domkapitlets sammanträde. Det finns enligt Överklagandenämnden inte något som tyder på att domkapitlet inte har utrett ärendet i behörig ordning eller att domkapitlet skulle ha dömt över något annat än vad som har åberopats.

Sammanfattningsvis anser Överklagandenämnden att det inte har förekommit något förfarandefel varför ärendet inte ska återförvisas till domkapitlet i enlighet med Olof Fogelqvists yrkande.

Överklagandenämnden övergår nu till att pröva om Olof Fogelqvist, genom de uttalanden vid högmässogudstjänsten den 25 augusti 2013 som varit föremål för domkapitlets prövning, har handlat på ett sådant sätt att han har brutit mot sina vigningslöften och därför ska ges en påföljd i enlighet med regleringen i 31 kap. 12 § kyrkoordningen.

Enligt de vigningslöften som gällde vid tidpunkten för Olof Fogelqvist prästvigning, lovade prästen bl.a. att efterleva kyrkans lag och ordning, bevisa sina förmän skyldig lydnad samt att efter bästa förstånd och samvete rent och klart förkunna Guds ord, såsom det är oss givet i den Heliga Skrift och så som vår kyrkas bekännelseskrifter vittna om. I de enligt 1986 års kyrkohandbok numera föreskrivna vigningslöften motsvaras det närmast av att prästen lovar att följa vår kyrkas ordning och förverkliga sin kallelse med Kristus som förebild samt leva så bland människor att han eller hon blir vittne om Guds kärlek och om försoningens hemlighet. Med de av 1987 års kyrkomöte antagna vigningshandlingarna avsåg kyrkomötet inte att göra någon ändring i sak av prästlöften i förhållande till tidigare ordning (jfr CsSkr 1987:4, KE 8).

Med beaktande av hur främst Biskopsmötet valt att förtydliga och konkretisera prästlöften (se bl.a. Biskopsmötes biskopsbrev år 1990 "Biskop, präst och diakon i Svenska kyrkan" och biskopsbrev år 2014 "Kallad till präst och diakon i Svenska kyrkan") får de nämnda prästlöften ges bl.a. den konkreta innebörden att prästen ska vara lojal mot Svenska kyrkan och hennes ordningar samt visa solidaritet i förhållande till stift och församlingar och medarbetare av olika kategorier, att prästen ska tolka sitt uppdrag i kyrkan i en from och tjänstvillig anda, att prästen ska ge och ta emot kritik med en ödmjuk och positiv avsikt till gagn för enhet och sammanhållning samt att prästen ska besinna att hans

eller hennes ord och handlingar är av den största betydelse för kyrkans anseende och trovärdighet. En präst ska agera omdömesgillt och låta ord, handlingar och livshållning tala samma språk.

Genom bestämmelser i våra grundlagar – regeringsformen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen – är varje svensk medborgare gentemot det allmänna tillförsäkrad rätt att i bl.a. tryckta skrifter och tekniska upptagningar offentligen få uttrycka åsikter och känslor och i övrigt lämna uppgifter i vilket ämne som helst, allt för att säkra ett fritt meningsutbyte, en fri och allsidig upplysning och ett fritt konstnärligt skapande.

Det är angeläget att det inom Svenska kyrkan finns stora möjligheter att föra en fri och öppen debatt angående olika företeelser inom kyrkan och om innehållet i kyrkans tro och lära. Även om Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar inte är organ för det allmänna bör principerna i grundlagarna iakttagas även av kyrkans organ.

Kyrkoordningen uttrycker en förväntan om att alla som har ett uppdrag i kyrkan är trogna mot Svenska kyrkans lära och ordning. När det gäller dem som vigts till präster, diakoner och biskopar ställs dock högre krav på ett omdömesgillt agerande och lojalitet till det gemensamma. Det måste därför finnas vissa gränser för vad som är möjligt för en innehavare av kyrkans vigningstjänst att uttrycka muntligen eller i tryckta skrifter och tekniska upptagningar (jfr Överklagandenämndens beslut 14/2012).

Det finns ingenting i utredningen som ger Överklagandenämnden anledning att anta att Olof Fogelqvist inte, i sin predikan den 25 augusti 2013, skulle ha uttalat sig på det sätt som domkapitlet har lagt honom till last. Överklagandenämnden utgår därför från detta i sin bedömning.

Även om Olof Fogelqvist själv anser att han vid den aktuella gudstjänsten inte förkunnade att en viss lärostandpunkt är frälsningsavgörande, anser Överklagandenämnden att utredningen visar att domkapitlets tolkning av hans uttalanden är den rimligaste.

Det kan å ena sidan finnas stöd för uppfattningen att Olof Fogelqvists uttalanden ryms inom vad som hör till predikstolens frihet och hans rätt att uttrycka sin uppfattning i olika frågor. Det kan å andra sidan anföras, som domkapitlet har gjort, att predikan ingår som en del av en gudstjänst och som en del av helheten ska ge uttryck för Svenska kyrkans tro och lära, varför predikan inom gudstjänstens ram inte är rätt forum att föra en personligt präglad debatt.

Som domkapitlet har pekat på, är Olof Fogelqvists uppfattning i ämbetsfrågan tillåten. Även om uppfattningen i ämbetsfrågan är tillåten, är det ur ett pastoralt perspektiv tveksamt att uttala sig som Olof Fogelqvist har gjort, särskilt sett i ljuset av att han inom kort skulle få två kvinnliga präster som kollegor. Hans uttalanden, inför en församling som kan ha bestått av sådana som var hans församlingsbor och som han därmed hade ett särskilt själavårdsansvar för som andra, har varit ägnade att skapa oro inom församlingen och präglas inte av den omdömesgillhet som förväntas av en präst i Svenska kyrkan.

Överklagandenämnden anser att Olof Fogelqvist genom ovanstående agerande har brutit mot de vigningslöften som redovisats ovan. Han bör därför, såsom domkapitlet har funnit, ges en påföljd enligt 31 kap. 12 § kyrkoordningen.

Olof Fogelqvists uppfattning i ämbetsfrågan kan inte ha varit obekant för domkapitlet. Han har verkat som präst i stiftet under en lång tid. Det hade mot den bakgrunden kunnat övervägas att som en första åtgärd initiera samtalskontakter för att utröna de närmare omständigheterna kring predikan och därefter utreda frågan om Olof Fogelqvists utövande av vigningstjänsten i ett vidare perspektiv. I detta fall valde domkapitlet, såvitt framgår av handlingarna, att som en första åtgärd ta upp frågan om Olof Fogelqvists obehörighet att utöva kyrkans vigningstjänst. Enligt Överklagandenämnden är en

obehörighetsförklaring en alltför ingripande åtgärd. En skriftlig erinran är mot denna bakgrund en tillräcklig påföljd för Olof Fogelqvist.

Domkapitlets beslut ska ändras i enlighet med detta.

Överklagandenämndens beslut får enligt 16 kap. 7 § kyrkoordningen inte överklagas.

Johan Munck

Johan Munck

ORDFÖRANDE

Maria Wetterstrand Hagström

Maria Wetterstrand Hagström

SEKRETERARE/FÖREDRAGANDE

I BESLUTET HAR DELTAGIT

Johan Munck, Esbjörn Särdaqvist, Hans-Olof Hansson, Torgny Werger och
Ingrid Karlsson. Enhälligt.

FÖREDRAGANDE

Maria Wetterstrand Hagström.

NÄRVARANDE UTAN ATT HA DELTAGIT I BESLUT

Ingvar Paulsson, Kjell Kallenberg, Annika Borg, Caroline Krook, Lars Viper,
Eric Bylander, Ingrid Borgström och Lars Bjurstam.

EXPEDITION TILL

Klaganden genom ombud

Domkapitlet

Kjell Kallenberg, Annika Borg och Eric Bylander, vilka i egenskap av ersättare har varit närvarande men inte deltagit i beslutet, avger följande särskilda yttrande.

Enligt vår mening borde domkapitlets beslut ändras på så sätt att Olof Fogelqvists agerande inte föranleder någon påföljd och borde de tredje och fjärde styckena från slutet i beslutsskälen ha följande lydelse:

Överklagandenämnden anser att Olof Fogelqvists ovanstående agerande har varit pastoralt olämpligt. Agerandet har emellertid inte inneburit att han brutit mot de vigningslöften som redovisats ovan. Det finns därmed inte grund för att ge honom en påföljd enligt 31 kap. 12 § kyrkoordningen.

Olof Fogelqvists uppfattning i ämbetsfrågan [- - - enligt beslutsskälen - - -] utöva kyrkans vinningstjänst. I beaktande av den betydelse predikstolens frihet har som principiell utgångspunkt framstår detta som en olämplig hantering.